

Alueelliset onnellisuuserot Pohjoismaissa

Ilpo Airio & Arttu Saarinen

Abstrakti

Artikkelissa tutkitaan onnellisuuden kokemisessa havaittavia eroja neljässä Pohjoismaassa. Onnellisuutta on usein mitattu kansallisvaltioiden tasolla. Valtiotason tarkastelut voivat kuitenkin olla harhaanjohtavia, jos maiden sisäiset vaihtelut ovat suuria. Tutkimuksen pääkysymys on, miten onnellisuuden kokeminen vaihtelee eri Pohjoismaissa kaupungin ja maaseudun välillä. Toisena kysymyksenä on, miten asuinalueen maantieteellinen sijainti vaikuttaa onnellisuuteen. Artikkelissa käytetään European Social Survey -aineistoa vuodelta 2012. Tutkimuksen tulosten perusteella pohjoismaalaiset ovat yleisesti ottaen onnellisia. Tanskalaiset ovat Pohjoismaiden ja samalla myös Euroopan onnellisin kansa. Suurten kaupunkien lähiöt ovat asuinalueita, joissa onnellisuus on vähäisintä. Tulosten perusteella asuinalue ei kuitenkaan ole erityisen merkittävä tekijä onnellisuuden selittäjänä Pohjoismaissa.

ASIASANAT: Alueet, asuinalueet, European Social Survey, onnellisuus, Pohjoismaat.

Johdanto

Onnellisuus on eräs perinteisimmistä subjektiivisen hyvinvoinnin mittareista. Se voidaan laajasti ottaen määritellä tilanteeksi, jossa yksilö suhtautuu elämänlaatuunsa myönteisesti (Hirvonen ja Mangeloja 2005). Suomalaiset ovat kansainvälisesti vertaillen menestyneet hyvin erilaisissa väestötason elämäntyytyväisyys- ja onnellisuustarkasteluissa (ks. esim. Helliwell ym. 2012; van Oorschot ym. 2006). European Social Survey (ESS) -aineiston mukaan suomalaiset olivat

vuonna 2007 Euroopan toiseksi onnellisin kansa heti tanskalaisten jälkeen. Myös muut Pohjoismaat sijoittuvat kärkisijoille onnellisuustutkimuksissa. (Kangas 2010.)

Onnellisuustutkimuksissa käytetään usein selittävinä muuttujina makrotason tekijöitä, kuten hyvinvointivaltiota (esim. Rothstein 2010), jonka vaikutus onnellisuuteen on todettu joissain analyyseissa (ks. keskustelusta Saari 2012, 69). Näin ollen ei ole yllättävää, että Pohjoismaat laaja-

alaisina hyvinvointivaltioina menestyvät hyvin kansainvälisissä onnellisuusvertailuissa. Pohjoismaissa erityisesti luottamus julkisiin instituutioihin on korkealla tasolla (Rothstein 2010). Tämä luottamus vastaavasti lisää sosiaalista pääomaa, joka on yksi keskeisin onnellisuutta selittävä tekijä (esim. Helliwell ym. 2012).

Aikaisemmissa tutkimuksissa onnellisuutta on vertailtu kansallisvaltioiden välillä. Valtiot pyrkivät tuottamaan hyvinvointia – ja sen sivutuotteena onnellisuutta – tasaisesti kansalaisilleen sekä tasaamaan hyvinvointieroja eri väestöryhmien ja alueiden välillä. Tämän vuoksi on järkevää tutkia tällaisten valtioiden kansalaisten välisiä onnellisuuseroja. Joissain tilanteissa on kuitenkin tarpeen siirtyä tarkastelussa valtiotasolta pienempiin alueellisiin yksiköihin, kuten lääni-, maakunta- tai kuntatasolle. Valtiotason tarkastelut antavat tulokseksi keskiarvon, joka voi olla harhaanjohtava, jos vaihtelut eri alueiden välillä ovat suuria.

Tässä artikkelissa tutkitaan eroja onnellisuudessa paitsi eri Pohjoismaiden välillä, myös eri alueilla ja asuinaluetyypeillä maiden sisällä. Onnellisuus on subjektiivisen elämänlaadun mittari, jossa henkilö suhtautuu yleiseen elämänlaatuunsa suotuisasti (ks. esim. Veenhoven 1991, 2). ESS-kyselyssä onnellisuutta on tarkasteltu yksinkertaisesti kysymyksellä ”kuinka onnellinen olette?” (Helliwell ym. 2012.) Tässä artikkelissa käytetään ESS-aineistoa vuodelta 2012. Tutkimuksen pääkysymyksenä on, miten onnellisuuden kokeminen vaihtelee eri Pohjoismaissa kaupungin ja maaseudun välillä. Toisena kysymyksenä on, miten asuinalueen maantieteellinen sijainti vaikuttaa onnellisuuteen. Ovatko ihmiset esimerkiksi yhtä onnellisia Pohjois-Ruotsin harvaan asutulla maaseudulla kuin Etelä-Ruotsissa? Entä Etelä- ja Pohjois-Suomen kaupungeissa? Islantia ei otettu mukaan tutkimukseen, koska havaintomäärät (745

vastaajaa) olivat kokonaisuudessaan liian pienet alueelliseen tarkasteluun.

Hyvinvoinnin alueellinen jakautuminen Pohjoismaissa

Pohjoismaisen hyvinvointivaltiotutkimuksen piirissä on pitkä maiden välisten vertailujen traditio (ks. keskustelusta esim. Kautto ym. 1999). Tutkimusten pääviesti on, että Suomi on perinteisesti erottunut hivenen ”riisuttuna versiona” pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista (esim. Kangas 2009). Suomi on myös modernisoitunut erityisesti Ruotsiin ja Tanskaan verrattuna myöhään. 1970-luvulla alkanut muuttoliike suurille kaupunkiseuduille, pääosin Etelä-Suomeen, on edelleen voimakasta (Aro 2012).

Lukuun ottamatta Tanskaa, joka sijoittuu asumistiheystarkasteluissa Euroopan kärkeen, Pohjoismaat ovat eurooppalaisessa vertailussa harvaan asuttuja maita. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa harva asutus luo omat haasteensa kansalaisten resurssien turvaamiselle erityyppisillä ja maantieteellisesti eri puolilla maata olevilla alueilla. Näiden maiden harvimmin asutut alueet löytyvät niiden pohjoisosista (Kommunal- og regionaldepartementet 2013). Norjassa aluedynamiikka tosin poikkeaa hivenen Ruotsista ja Suomesta, sillä asutuksen keskittyminen kaupunkiseutujen ympärille ei ole aivan yhtä vahvaa (emt.).

Alueelliset erot huomioon ottavaa vertailevaa hyvinvointitutkimusta eri valtioiden välillä on tehty kohtalaisen vähän (ks. kuitenkin Kangas & Ritakallio 2004; Zuberi 2006). Monissa kansainvälisissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että valtioiden sisäiset maantieteelliset erot hyvinvoinnissa saattavat olla suuriakin (esim. Putnam 1993). Erityisesti näin on havaittu tarkasteltaessa hyvinvointia objektiivisilla mittareilla, kuten köyhyys- tai työttömyysasteella (esim. Biolcattin & Podestà 2008; Gannon & Bailey 2013).

Myös Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa on kohtalaisen pysyviä alueellisia eroja eri objektiivisilla hyvinvointimittareilla tarkasteltuna (Kainulainen ym. 2001; Kommunal- og regionaldepartementet 2013; OECD 2013). Esimerkiksi Suomessa sairastavuuden (Kaikkonen ym. 2014) tai käytettävissä olevien tulojen (Tilastokeskus 2012) kohdalla on havaittavissa selvää alueellista jakautumista hyvinvoivaan Etelä- ja Länsi-Suomeen sekä huono-osaisempaan Pohjois- ja Itä-Suomeen. Samankaltaisia etelän ja pohjoisen välisiä eroja hyvinvoinnissa on havaittu myös Ruotsissa ja jonkin verran myös Norjassa (OECD 2013).

Mikään Pohjoismaa ei kuitenkaan näyttäydy eurooppalaisittain suurten alueellisten hyvinvointierojen maana, jos tarkastellaan esimerkiksi työttömyyden keskittymistä tai bruttokansantuotetta asukasta kohden (Habaniuk ym. 2013; Krueger 2011; Spiezia 2003). Tanskassa erot ovat Pohjoismaista pienimmät esimerkiksi työttömyydellä mitattuna (Spiezia 2003).

Onnellisuuserot ja alueellisuus

Subjektiviisen hyvinvoinnin tutkimuksessa on käytetty monenlaisia mittareita liittyen pääasiassa elämänlaatuun, terveyteen, elämäntyytyväisyyteen ja onnellisuuteen. Subjektiviisen hyvinvoinnin mittareilla on vahva keskinäinen korrelaatio (David ym. 2013). Valtaosa nykytutkimuksesta pitää onnellisuutta ja elämäntyytyväisyyttä pitkälti toistensa synonyymeina (esim. Kangas 2010; Veenhoven 2013). Joissain tutkimuksissa erottelu on tehty selvemmin. Esimerkiksi Sakari Kainulaisen (1998) mukaan subjektiivinen hyvinvointi koostuu kahdesta komponentista, elämäntyytyväisyydestä ja onnellisuudesta. Tämä artikkeli paikantuu onnellisuustutkimuksen valtavirtaan siinä mielessä, että onnellisuutta tutkitaan kysymyksellä ”kuinka onnellinen olette”. Olemme kiinnostuneita onnellisuudesta nimenomaan laaja-alaisena pitkäkestoisena kokemuksena. (Ks. termeistä David ym. 2013.)

Alue-erojen merkitystä yksilöiden hyvinvoinnille tutkitaan useista näkökulmista useilla tieteenaloilla. Onnellisuuden kannalta olennaista on sen subjektiivinen ja suhteellinen luonne. Ihmiset vertaavat itseään lähiympäristöönsä, kuten sukulaisiin, ystäviin tai naapureihin, ja tällä on vaikutusta onnellisuuteen (Ballas & Dorling 2013). Esimerkiksi työttömyyden on havaittu olevan siedettävämpi kokemus ympäristöissä, joissa se on yleistä (Clark 2003).

Aikaisemmat tutkimustulokset kertovat onnellisuuden olevan korkeimmillaan pienissä kaupungeissa, kun taas suurissa kaupungeissa sitä vähentävät esimerkiksi ilmansaasteet, ruuhkat ja viheralueiden vähäisyys (Ballas 2013, ks. myös Morrison 2011). Suurissa kaupungeissa myös luottamuksella paikalliseen päätöksentekoon ja muihin ihmisiin on erilainen rooli (vrt. Leyden ym. 2011) kuin pienissä maaseutumaisissa kunnissa. Alueelliset tulokset ovat kuitenkin kaikkiaan ristiriitaisia, mikä kertoo paikallisten olosuhteiden merkityksestä.

Monissa tutkimuksissa on havaittu myös kaupunkien eri asuinalueiden välistä segregaatiota, jossa erilaiset sosiaaliset ongelmat kasaantuvat tietyille alueille, tyypillisesti kaupunkien lähiöihin (ks. esim. Andersson ym. 2010; Rasinkangas 2013; Vaattovaara & Kortteinen 2012). Tavanomainen havainto onkin ollut sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien väestöryhmien alueellinen keskittyminen. Muuttoliike voi korostaa alueellisia eroja väestörakenteessa. Esimerkiksi Suomessa on havaittu hyväosaisen keskiluokan muuttavan pois lähiöistä, joissa maahanmuuttajien määrä on kasvanut (Vilkama ym. 2013). Suurkaupunkien huonomaineisia lähiöitä vaikuttaa yhdistävän muun muassa keskimäärin alhainen tulotaso ja asukkaiden kansalaisuuksien heterogeenisuus. Lähiöihin, joihin sosiaalinen huono-osaisuus keskittyy, on eräissä tutkimuksissa havaittu liittyvän myös asukkaiden subjektiivisesti koetun

hyvinvoinnin ongelmia (Kortteinen ym. 2005; Rasinkangas 2013). Osin lähiöiden maine voi tulla historiallista perua eikä vastaa enää nykytodellisuutta. Useat ennen pahamaineiset lähiöt saattavat nykyään olla vetovoimaisia asuinalueita, kuten Nørrebro Kööpenhaminassa tai Kallio Helsingissä.

Jos kerrostalovoittoisilla lähiöillä on maine huonoina asuinpaikkoina, vastaavasti alueellisissa hyvinvointitutkimuksissa niin sanottu kaupunkien läheinen maaseutu on ainakin Suomessa osoittautunut eräänlaiseksi ”paratiisiksi” (Kainulainen ym. 2001; Rintala ja Heikkilä 2004) erilaisten objektiivisten mittarien mukaan tarkasteltuna. Näille alueille on tyypillistä keskimääräistä matalampi työttömyysaste, korkea työikäisen väestön ja lapsiperheiden osuus asukkaista sekä erilaisten psykososiaalisten ongelmien vähyys. Kaupunkien läheisen maaseudun suurena vahvuutena voidaan pitää sitä, että monet keskeiset palvelut ja työpaikat sijaitsevat sopivan välimatkan päässä olevassa kaupungissa, mutta asuinympäristössä voidaan nauttia maaseudun etuina pidetyistä asioista, kuten tilasta ja elinympäristön rauhallisuudesta. Voimme olettaa, että tällainen asuinalueityyppi on löydettävissä ainakin Suomesta, Ruotsista ja Norjasta. Tanskassa lyhyet välimatkat todennäköisesti vähentävät kompromissien tarvetta asuinviihtyvyyden ja palveluiden läheisyyden välillä. Tanskassa kaupunkien läheinen maaseutu ei näin ollen oletettavasti poikkea muista asuinalueista ainakaan yhtä voimakkaasti kuin Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa.

Maaseutumaisilla asuinalueilla elävien koettu onnellisuus on tutkimusten perusteella korkeaa (ks. esim. Saarinen ym. 2013). Toisaalta objektiivisemmilla hyvinvoinnin mittareilla tarkasteltuna maaseudulla on omat huono-osaisuutta aiheuttavat erityispiirteensä, kuten pitkät välimatkat, katoavat palvelut, sosiaalinen eristyneisyys ja elinkeinorakenteen muutos. Myös ikääntymiseen liittyvät

ongelmat, kuten huono terveydentila, näkyvät selvimminkin juuri syrjäseuduilla (esim. Karvonen ym. 2010).

Asuinympäristön ja onnellisuuden välisen suhteen arviointia vaikeuttaa ensinnäkin se, että helposti mitattavissa olevat hyvinvoinnin piirteet eivät ole kovin selitysvoimaisia. Onnellisuuden kokemisessa havaittavia alueellisia eroja selittävät paremmin vaikeammin mitattavat elämälaadulliset muuttujat, kuten esimerkiksi sosiaaliset suhteet, sosiaalinen pääoma ja asuinalueen rauhallisuus. Toinen ongelma asuinympäristön ja onnellisuuden välisen yhteyden selittämisessä on, että vastaajien tarkan asuinalueityypin selvittäminen on vaikeaa. ESS-aineistonkin vastausvaihtoehdot sisältävät paljon ”kohinaa” mitä tulee asuinympäristön määrittämiseen, mihin palaamme seuraavassa osiossa. Se, mikä on toiselle ”kerrostalolähiötä”, voi olla toiselle ”kaupungin läheistä maaseutua”. Tämä on syytä pitää mielessä tuloksia tulkittaessa.

Selvien hypoteesien muotoilu maantieteellisistä onnellisuuseroista on vaikeaa. Toisaalta voimme olettaa, että objektiivisin mittarein mitatun hyvinvoinnin alueelliset erot etelän ja pohjoisen välillä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa voivat näkyä myös subjektiivisesti koetussa onnellisuudessa. Toisaalta aikaisemmat tulokset asuinalueityyppien välisistä onnellisuuseroista antavat kuitenkin aihetta olettaa, että onnellisuuden maantieteellisessä jakautumisessa ei ole merkittäviä eroja (esim. Ballas & Dorling 2013; Saarinen ym. 2013). Objektiivisilla mittareilla heikommin pärjävillä alueilla onnellisuus voi olla korkeaa, jos asukkaat vertaavat tilannettaan lähiympäristöönsä, jossa asuvien ihmisten elämäntilanne saattaa olla samankaltainen.

Tutkimuksia, joissa olisi pyritty tarkastelemaan asuinalueen tai maantieteellisen alueen itsenäistä, muista muuttujista riippumatonta vaikutusta

onnellisuuteen, ei ole Pohjoismaissa juurikaan tehty (ks. kuitenkin Heikkilä ym. 2002). Ylipäättään tutkimuksia asuinalueen ja koetun onnellisuuden välisistä yhteyksistä on tehty kansainvälisesti erittäin vähän. Yleensä aiemmissa tutkimuksissa on verrattu keskenään maantieteellisiä alueita yhden maan sisällä, kuten etelää ja pohjoista tai tiettyjä kaupunkialueita (esim. Gerdtham & Johannesson 1997; Leyden ym. 2011; Mustonen 2012; Vatter 2012).

Alueellisissa onnellisuustutkimuksissa löydetty selittävät muuttujat eivät ole merkittävästi eronneet esimerkiksi tietyissä maissa väestötasolla tehdyistä onnellisuustutkimuksista. Aiempien onnellisuustutkimusten perusteella onnellisuutta selittävät parhaiten koettu terveys ja sosiaalinen pääoma. Terveys nousee onnellisuutta selittävänä tekijänä esille käytännössä lähes kaikessa alan tutkimuksessa (Kinnunen ym. 2011; Lane 2000; 164-165). Esimerkiksi Bent Greven (2011) Tanskassa tekemän tutkimuksen mukaan terveytensä hyväksi kokevat ovat onnellisempia kuin terveytensä heikoksi kokevat. Terveiden ohella sosiaalisella pääomalla on merkittävä vaikutus onnellisuuteen. Ihmiset, jotka ovat mukana erilaisissa kolmannen sektorin toiminnoissa ja toimivat altruistisesti, ovat onnellisempia (Post 2005). Samoin luottamuksella ihmisiin ja erilaisiin instituutioihin on suuri vaikutus onnellisuuteen (Bjornskov 2006).

Terveiden ja sosiaalisen pääoman lisäksi joillakin sosiodemografisilla tekijöillä on merkitystä onnellisuudelle. Näistä tärkein vaikuttaa olevan siviilisääty. Parisuhteessa elävät ovat hieman yksineläviä onnellisempia. Koulutuksella taas ei tavallisesti ole havaittu olevan erityistä yhteyttä onnellisuuteen. (Helliwell ym. 2012.) Sukupuolten välillä ei ole usein havaittu eroja, mutta jos niitä on löydetty, naiset ovat olleet miehiä onnellisempia (Helliwell ym. 2012). Iän osalta yleisin tutkimustulos on, että onnellisuuden ja iän välinen suhde on niin sanottu U-käyrä, eli koettu on-

nellisuus on matalinta 40 vuoden iän molemmin puolin (Frey & Stutzer 2002, 54-55; Vatter 2012). Raha ei ole merkittävä onnellisuuden lisääjä vau-raissa länsimaissa, kun tietty tarpeentyydytyksen taso on saavutettu (Lane 2000). Toisaalta tulojen ja onnellisuuden yhteydestä käydään edelleen kiivasta keskustelua, ja tulokset tältä osin ovat ristiriitaisia (ks. keskustelusta Frey & Stutzer 2013).

Tutkimusasetelma ja aineisto

Artikkelin pääasiallinen tutkimuskysymys kuuluu: miten onnellisuuden kokeminen vaihtelee eri Pohjoismaissa kaupungin ja maaseudun välillä? Jatkokysymyksenä selvitämme, miten asuinalueen maantieteellinen sijainti vaikuttaa onnellisuuteen. Ovatko kaupungin ja maaseudun välillä havaittavat erot yleistettävissä koko kyseessä olevaan maahan, vai onko eroja myös pohjoisen ja etelän välillä?

Aineistona käytetään ESS-kyselyä vuodelta 2012. Vastajat ovat vähintään 15 vuotta täyttäneitä. Painomuuttujana kaikissa analyysissä käytetään ESS:n asetelmapainoa. Käytämme myös niin sanottua korotuspainoa taulukon 3 analyysissä. Aineistoa analysoidaan kuvailevien menetelmien lisäksi varianssianalyysin avulla. Asuinalueuuttujana käytetään vastaajan subjektiivista arviota siitä, millaisella alueella hän asuu. Asuinalueetta kysyttiin seuraavasti:

Mikä kuvaus parhaiten kuvaa asuinympäristöänne?

- 1) Suuri kaupunki (yli 100 000 asukasta)
- 2) Suuren kaupungin lähiö tai lähiseutu (suuren kaupungin vaikutusalueella / työssäkäyntialueella)
- 3) Pieni tai keskikokoinen kaupunki tai kunta (20 000–100 000 asukasta)
- 4) Pienempi taajama tai kunta (alle 20 000 asukasta),
- 5) Maaseutu / haja-asutusalue.

Vastajat voivat valita näistä vaihtoehdoista yhden. Onnellisuutta taas mitattiin yksitoistaluok-

kaisella muuttujalla. Kysymys kuuluu: kuinka onnellinen yleisesti ottaen olette? Vastausvaihtoehdot saivat arvoja välillä 0 = erittäin onneton, ja 10 = erittäin onnellinen. European Social Surveyn ohella harkittiin myös muiden aineistojen käyttöä. Eräänä vaihtoehtona aineistoksi oli International Social Survey Program, mutta ongelmaksi nousivat Suomen osalta pienet vastaajamäärät suurten kaupunkien keskustoissa.

Ensimmäinen hypoteesimme on, että suurten kaupunkien lähiöissä ja taajamissa onnellisuus on vähäisintä. Oletamme, että tämä havainto pätee kaikissa Pohjoismaissa. Hypoteesi perustuu aiemman segregaatiotutkimuksen tuloksiin, joiden mukaan useat sosiaaliset ongelmat paikantuvat nimenomaan suurten kaupunkien lähiöihin (Vaattovaara & Kortteinen 2012). Sosiaalisilla ongelmilla taas on yhteys ihmisten terveydentilaan ja sosiaaliseen pääomaan liittyviin tekijöihin, kuten luottamukseen, ja sitä kautta onnellisuuteen.

Toisena hypoteesinamme on, että asuinalueen maantieteellisellä sijainnilla on merkitystä onnellisuuden kannalta. Oletuksena tässä on, että käsite ”asuinalue” on pelkkää fyysistä tilaa laajempi ja psykologisempi (Ballas & Dorling 2013, 469), ja maantieteellisen alueen kaupungistumisen aste heijastuu onnellisuuteen. Asuinalue paikkana muotoutuu myös erilaisten sosiospatiaalisten prosessien, kuten muuttoliikkeen kautta (Ballas & Dorling 2013). Oletamme, että henkilö, joka asuu maaseutuympäristössä maan harvemmin asutuissa osissa, kuten Pohjois-Suomessa, kokee asuinalueensa maaseutumaisemmaksi kuin henkilö, joka asuu maaseutuympäristössä niin sanotussa ruuhka-Suomessa – ja on aikaisempien tutkimusten perusteella keskimäärin onnellisempi.

Vastaajan maantieteellisenä alueena käytetään kuvailevissa analyyseissa NUTS2-tason (Nomenclature of Territorial Units for Statistics Level 2) alueita, jotka vastaavat entistä Suomen läänijakoa,

ja nykyistä niin sanottua aluehallintovirastotason aluejakoa. Alkuperäinen luokittelu oli Suomessa maakuntatasoinen, mutta se koodattiin uudelleen NUTS2-aluejaottelun mukaiseksi. Koska Ahvenanmaalta oli vain muutama vastaaja, se ei ole mukana tarkasteluissa. Ruotsissa niin sanottu maakuntakäräjätaso vastaa NUTS2-aluejakoa, ja koodasimme Ruotsin 21 läänii sille. Maakuntakäräjistä Mellerste Norrland ja Övre Norrland yhdistettiin, koska näillä alueilla oli vähän vastaajia. Norjan ja Tanskan osalta aineisto oli koodattu valmiiksi NUTS2-tasolle.

Varianssianalyysejä varten NUTS2-alueita jouduttiin yhdistelemään vielä lisää, sillä tapausten lukumäärät olisivat joillain alueilla jääneet alkuperäisellä jaolla (ks. taulukko 2) liian pieniksi. Näin saimme riittävästi havaintoja eri luokkiin ja malleista tilastollisesti luotettavampia. Kukin maa jaettiin kolmeen maantieteelliseen osaan: Tanska muodostuu itäosasta (Pääkaupunkialue ja Själland), eteläosasta (Etelä-Tanskan alue) sekä pohjoisosasta (Keski-Jyllannin alue ja Pohjois-Jyllannin alue). Suomen kolme aluetta ovat Etelä-Suomi, Länsi-Suomi sekä Pohjois- ja Itä-Suomi. Pohjois- ja Itä-Suomi on perusteltua yhdistää, koska alueet ovat keskenään samantyyppisiä. Niitä yhdistävät runsas poismuutto, muita alueita suhteellisesti matalampi objektiivinen hyvinvointi ja harva asutus. Norja muodostuu eteläosasta (Oslo alue, Hedmark-Oppland ja Kaakkois-Norja), länsiosasta (Agder, Rogaland ja Länsimaa) sekä pohjoisosasta (Trøndelag ja Pohjois-Norja). Ruotsin kolme maantieteellistä osaa ovat keskiosa (Tukholma, Itäinen Keski-Ruotsi ja Länsi-Ruotsi), eteläosa (Småland saarineen ja Etelä-Ruotsi) sekä pohjoisosa, joka muodostuu Keski- ja Ylä-Norlannista ja pohjoisen Keski-Ruotsin alueista.

Kuvailevien tietojen lisäksi pyrimme vakioimaan eri tekijöiden vaikutuksen asuinalueiden onnellisuuteen. Vakiointien avulla pystytään arvioimaan, miten paljon onnellisuuserot johtuvat siitä, että eri alueilla asuu erityyppisiä ihmisiä, ja minkä

Taulukko 1. Vastaajamäärät eri asuinalueityypeissä (%).

	Suuri kaupunki	Suuren kaupungin lähiö tai lähiseutu	Pieni tai keskikokoinen kaupunki tai kunta	Pienempi taajama tai kunta	Maaseutu/haja-asutus-alue	Yhteensä (N)
Tanska	15,3	23,6	34,0	16,8	10,3	100,0 (1646)
Suomi	21,9	11,3	28,7	17,4	20,6	100,0 (2195)
Norja	16,2	19,3	26,4	19,1	19,0	100,0 (1622)
Ruotsi	13,8	26,0	31,2	18,5	10,5	100,0 (1847)

verran itse alueesta. Siksi vakiointeihin on otettu mukaan aiemmissa onnellisuustutkimuksissa selittävinä tekijöinä olleita muuttujia. Näin pyritään tarkastelemaan alueen itsenäistä vaikutusta onnellisuuteen (ks. Ballas & Dorling 2013, 473). Jos alueella on tilastollisesti merkitsevä yhteys onnellisuuteen sen jälkeen, kun aikaisemman tutkimuskirjallisuuden mukaan keskeiset onnellisuutta selittävät tekijät on vakioitu, havaittuihin eroihin vaikuttavat vielä jotkin havainnoimattomat tekijät, jotka niputamme käsitteen ”alueen itsenäinen vaikutus” alle. Emme ole tässä artikkelissa siis varsinaisesti kiinnostuneita siitä, onko esimerkiksi sukupuolella, tuloilla, terveydentilalla, siviilisäädyltä tai iällä vaikutusta onnellisuuteen, vaan ennemminkin siitä, miten itse alueen vaikutus näkyy, kun nämä muut onnellisuuteen vaikuttavat muuttujat vakioidaan.

Yhteensä käytämme kuutta eri aiemman tutkimuksen perusteella valittua vakioitettavaa muuttujaa. Sosiodemografisia muuttujia ovat sukupuoli, ikä ja siviilisäätty. Terveydentilaa mitataan vastaajan subjektiivisella arviolla, jota kuvaava muuttuja on jaettu kahteen luokkaan: ”hyvä terveys” ja ”kohtalainen tai huono terveys”. Lisäksi tarkastelemme, miten vastaaja kokee kotitaloutensa tulojen riittävyden. Tämänkin muuttuja dikotomisoidaan kahteen luokkaan: ”tulot riittävät hyvin” ja ”tulot riittävät huonosti tai kohtalaisesti”. Sosiaalista pääomaa mitataan niin sanotulla yleistetyllä luottamuksella, joka tarkoittaa, kuinka hyvin vastaaja

luottaa ihmisiin ylipäättään. Yleistettyä luottamusta mitattiin alun perin asteikolla 0–10. Muuttuja dikotomisoiitiin luokkiin ”luottaa paljon” (arvot 7–10) ja ”luottaa kohtalaisesti tai vähän” (0–6). Sosiaalista pääomaa ei tässä tutkimuksessa mitata sellaisilla muuttujilla kuin osallistuminen erilaisiin yhteisötoimintoihin tai luottamus eri instituutioihin, koska aineistossa yleistetyllä luottamuksella on näihin muuttujiin vahva korrelaatio.

Taulukossa 1 on esitetty suorat jakaumat vastaajamääristä eri Pohjoismaissa. Suomi eroaa muista maista siten, että suurissa kaupungeissa asuvia on eniten. Vastaavasti Tanskassa ja Ruotsissa on suhteellisesti vähiten vastaajia maaseudulta.

Tulokset

Ensimmäisenä yleisenä huomiona on syytä todeta, että kaikissa Pohjoismaissa onnellisuus on keskimäärin suurempaa kuin muissa Euroopan maissa. Tämä on tullut esille myös lukuisissa aiemmissa kyselytutkimuksissa (ks. esim. Kangas 2010). Vuoden 2012 ESS-aineistossa Tanskan onnellisuusindeksin keskiarvo on 8,38; Norjan 8,16; Suomen 8,09 ja Ruotsin 7,82. Vertailuna voidaan todeta, että Tanskan jälkeen onnellisimmat eurooppalaiset asuvat Islannissa (keskiarvo 8,21). Islanti luetaan Pohjoismaihin, mutta sitä ei otettu mukaan, koska havaintomäärät (745 vastaajaa) olivat kokonaisuudessaan liian pienet alueelliseen tarkasteluun. Kaikkein onnellisimmat ihmiset Pohjoismaiden

ulkopuolella asuvat Sveitsissä (8,08). Vastaavasti onnettomimmat eurooppalaiset asuvat Bulgariassa (5,41). Ylipäättään itäinen Eurooppa erottuu alueena, jossa onnellisuus on vähäisintä.

Kaikkiaan erot eri Pohjoismaiden sisällä asuinalueittain ovat pieniä (taulukko 2). Tämä on linjassa aiemman suomalaisen tutkimuksen kanssa (esim. Saarinen ym. 2013). Onnellisuus on vähäisintä kaupunkien keskustuissa ja niiden lähiöissä asuvilla ja suurinta maaseudulla ja pienissä taajamissa. Pohjoismaista suurimman poikkeuksen tekee Tanska, jossa suuret kaupungit ja niiden lähiöt eivät erotu pienistä taajamista ja maaseudusta.

Keskiaivotarkasteluissa erot asuinalueiden välillä jäävät kuitenkin suhteellisen pieniksi. Alue-erot onnellisuudessa eivät siis ole suuria. Selkein linja on, että Suomessa onnellisimmiksi itsensä kokevat ihmiset asuvat pienissä kaupungeissa tai maaseudulla, mutta tilastollisesti merkitsevä ero asuinalueiden välillä on havaittavissa vain Länsi-Suomessa. Norjassa, samoin kuin Ruotsissa, korostuu hivenen sekä pienten taajamien että maaseudun asukkaiden onnellisuus. Tanskassa onnellisimmat ihmiset asuvat pienissä kunnissa tai taajamissa, mutta erot ovat pieniä, ja tilastollisia merkitsevyyksiä ei löydy. Esimerkiksi Kööpenhaminan keskustassa asuvat vaikuttavat olevan samaa mieltä kaupungin tunnuskauseen ”Wonderful Copenhagen” kanssa.

Taulukossa 2 on esitetty myös keskimääräinen onnellisuus läänitasolla (NUTS2-tasolla). Erot eri suuralueiden välillä ovat kohtalaisen pieniä. Vain Ruotsissa ja Norjassa maantieteellisten alueiden välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja koetussa onnellisuudessa. Suurimmat erot ovat Ruotsissa, jossa on jossain määrin havaittavissa jako ”onnellisen” etelän ja ”onnettoman” pohjoisen välillä. Lisäksi Pohjoismaiden kaikkein vähiten onnelliset ihmiset asuvat Tukholman alueen suurten kaupunkien taajamissa ja lähiöissä sekä itäisen Keski-Ruotsin pienissä taajamissa.

Suomen osalta onnellisimmat ihmiset löytyvät Pohjois-Suomesta. Tulosten perusteella Pohjois-Suomi on monessa mielessä ambivalentti alue. Onnellisimmat suomalaiset asuvat niin Pohjois-Suomen isoissa kaupungeissa (todennäköisimmin Oulu ja kenties Rovaniemi) kuin harvaan asutulla maaseudulla, mutta samalla paradoksaalisesti myös Suomen onnettomimpia ihmisiä näyttää löytyvän Pohjois-Suomen pienistä taajamista. Erot alueiden välillä ovat tosin hyvin pieniä, eikä tilastollisia merkitsevyyksiä juuri löydy, mikä on syytä muistaa tulkintoja tehtäessä.

Maantieteellisten eroavaisuuksien löytäminen Norjasta on vaikeampaa kuin Ruotsista. Osloon seudulla on vähiten onnellisia ihmisiä, aivan kuten Ruotsissa Tukholman seudulla. Osloon alueella onnellisuus kasvaa mitä kauemmas keskustasta siirrytään. Nämä erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Jos Etelä-Suomen käsittää laajasti pääkaupunkiseuduksi, niin trendi, jossa pääkaupunkiseudulla onnellisuus on vähäisintä, on havaittavissa Osloon ja Tukholman lisäksi myös Helsingissä. Myöskään Keski-Norjassa (Trøndelag) onnellisuus ei ole yhtä korkeaa kuin muualla, mutta yleisesti ottaen Norjasta on vaikea havaita samanlaista pohjoisen ja etelän välistä eroa kuin Suomesta ja Ruotsista.

Tanskassa asuinalueen maantieteellisellä sijainnilla on kaikkein pienin merkitys koettuun onnellisuuteen. Kööpenhaminan seutu ei erotu hyvässä tai pahassa muista Tanskan osista. Se poikkeaa siis jossain määrin muista Pohjoismaiden pääkaupunkialueista, joissa onnellisuus on muuta maata vähäisempää. Taulukon 2 perusteella Pohjoismaiden onnellisin kansa ovat tanskalaiset, ja Tanskan onnellisimmat ihmiset asuvat Pohjois-Jyllannin isojen kaupunkien lähiöissä ja lähiseuduilla. Pienistä tapausmääristä johtuen suurin osa taulukosta havaittavista alueiden välisistä onnellisuuseroista eivät ole tilastollisesti merkitseviä, ja yleistyksen perusjoukkoon jäävät näin ollen epävarmoiksi.

Taulukko 2. Onnellisuus eri alueilla, keskiarvot (ei raportoida mikäli vastaajia on alle 25).

	Suuri kaupunki	Suuren kaupungin lähiö tai lähiseutu	Pieni tai keski-kokoinen kaupunki tai kunta	Pienempi taajama tai kunta	Maaseutu	Kaikki
TANSKA	8,42	8,41	8,30	8,49	8,40	8,38 (1650)
Pääkaupunkialue	8,49	8,28	8,22	-	-	8,34 (455)
Själlandin alue	-	8,33	8,24	8,68	8,69	8,45 (219)
Etelä-Tanskan alue	8,38	8,72	8,42	8,56	8,50	8,50 (355)
Keski-Jyllannin alue	8,28	8,42	8,23	8,41	8,10	8,28 (431)
Pohjois-Jyllannin alue	-	8,82	8,36	8,44	8,31	8,44 (190)
SUOMI	8,06	7,95	8,13	8,08	8,13	8,09 (2183)
Itä-Suomi	-	-	8,10	8,05	7,99	8,07 (240)
Etelä-Suomi	8,03	7,89	8,18	8,08	8,14	8,07 (863)
Länsi-Suomi*	8,11	7,90	8,02	8,16	8,22	8,10 (495)
Pohjois-Suomi	8,20	8,11	8,19	7,90	8,20	8,12 (280)
NORJA*	8,06	8,07	8,11	8,30	8,29	8,16 (1624)
Oslo-alue**	7,92	7,98	8,20	8,46	8,25	8,06 (345)
Hedmark ja Oppland	-	-	7,92	8,41	8,13	8,24 (117)
Kaakkois-Norja	8,00	8,61	8,06	7,96	8,09	8,12 (329)
Agder ja Rogaland	8,29	-	8,14	8,20	8,37	8,20 (259)
Länsimaa	8,18	8,03	8,24	8,41	8,48	8,28 (282)
Trøndelag*	-	7,81	8,07	8,36	8,14	8,06 (146)
Pohjois-Norja	-	-	8,11	8,37	8,57	8,26 (146)
RUOTSI***	7,78	7,61	7,89	7,94	7,99	7,82 (1847)
Tukholma***	7,81	7,47	7,63	-	-	7,58 (432)
Itäinen Keski-Ruotsi**	7,64	7,51	7,91	7,36	7,94	7,73 (274)
Småland saarineen	-	-	7,72	7,74	-	7,94 (171)
Etelä-Ruotsi	7,79	8,00	7,90	8,25	-	7,99 (293)
Länsi-Ruotsi**	7,85	8,04	7,98	8,18	8,19	8,04 (343)
Pohjoinen Keski-Ruotsi	-	-	7,45	7,75	-	7,65 (144)
Keski- ja Ylä-Norlanti***	-	-	7,87	8,05	-	7,85 (190)

*** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$; * = $p < 0,05$

Seuraavaksi tarkastelemme varianssianalyysin avulla, mitkä eri tekijät ovat yhteydessä onnellisuuden eroihin Pohjoismaissa. Tulokset on esitetty taulukossa 3. Käytettävät muuttujat selittävät noin 15 prosenttia onnellisuuden varianssista. Va-

rianssianalyysi antaa asuinalueen kohdalla samoja tuloksia kuin taulukon 2 keskiarvotarkastelu. Tulosten perusteella vähiten onnelliset pohjoismaalaiset asuvat isojen kaupunkien lähiöissä tai taajamissa. Vastaavasti maaseudulla asuvat on-

Taulukko 3. Onnellisuutta selittävät tekijät Pohjoismaissa, varianssianalyysi (F-arvot ja tilastollinen merkitsevyys sulkeissa).

	Keskiarvo
Vakio	7,83
ASUINALUETYYPPI (4,359**)	
Suuri kaupunki	7,77
Suuren kaupungin lähiö tai taajama	7,73
Pieni tai keskikokoinen kaupunki	7,82
Pienempi taajama tai kunta	7,90
Maaseutu	7,94
MAANTIETEELLINEN ALUE (1,775)	
Alue 1	7,82
Alue 2	7,88
Alue 3	7,80
MAA (42,272***)	
Tanska	8,01
Suomi	7,96
Norja	7,82
Ruotsi	7,54
SUKUPUOLI (10,602**)	
Mies	7,78
Nainen	7,88
IKÄ (26,341***)	
Alle 35	7,96
35-49	7,64
50-63	7,74
64 tai enemmän	7,99
KOTITALOUSTYYPPI (272,488***)	
Asuu jonkun kanssa	8,12
Asuu yksin	7,54
TULOJEN RIITTÄVYYS (136,384***)	
Pärjää hyvin	8,04
Pärjää kohtalaisesti tai huonosti	7,63
TERVEYDENTILA (305,863***)	
Hyvä	8,17
Kohtalainen tai huono	7,49
LUOTTAMUS IHMISIIN (94,523***)	
Hyvä	8,00
Huono tai kohtalainen	7,67
R ²	14,8 %

*** = p < 0,001; ** = p < 0,01; * = p < 0,05

Alue 1:

Tanska: itäosa
Suomi: Etelä-Suomi
Norja: eteläosa
Ruotsi: keskiosa

Alue 2:

Tanska: eteläosa
Suomi: Länsi-Suomi
Norja: länsiosa
Ruotsi: eteläosa

Alue 3:

Tanska: pohjoisosa
Suomi: Pohjois- ja Itä-Suomi
Norja: pohjoisosa
Ruotsi: pohjoisosa

Alueille annetut nimet eivät ole virallisia alueluokitteluja vaan tutkijoiden itse muodostamia.

nellisimmat. Mukaan otettiin myös maantieteellistä sijaintia mittaava muuttuja, mutta tällä ei ole yhteyttä onnellisuudessa havaittaviin eroihin. Hypoteesimme siitä, että asuinalueen maantieteellisellä sijainnilla olisi vaikutusta onnellisuuden kokemiseen Pohjoismaissa, ei saa näin ollen tukea. Onnellisuus ei Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vaikuta olevan samalla tavoin alueellisesti jakautunutta kuin esimerkiksi sairastavuus tai tulot.

Maakohtaisia, joskin pieniä, eroja onnellisuudessa löytyy myös vakiointien jälkeen, ja tulokset ovat yhteneväiset niin aikaisemman tutkimuksen kuin taulukon 2 tulosten kanssa. Tanska on Pohjoismaiden onnellisin maa ja sen jälkeen tulevat järjestyksessä Suomi, Norja ja Ruotsi. Olli Kankaan (2010) vuoden 2007 ESS-aineistolla tekemässä analyysissä maiden ranking oli täsmälleen sama, eli viiden vuoden aikana ei Pohjoismaissa ole tapahtunut oleellisia muutoksia onnellisuuden kokemisessa.

Demografisten muuttujien tulokset ovat hyvin linjassa aikaisempien tulosten kanssa. Miehet ovat Pohjoismaissa yleisesti ottaen vähemmän onnellisia kuin naiset. Iän kohdalla taas on havaittavissa U-käyrä, eli nuorimmat ja vanhimmat ikäluokat ovat onnellisimpia ja keski-ikäiset vähiten onnellisia. Myös parisuhde on onnellisuutta lisäävä tekijä.

Samoin ne, jotka kokevat tulonsa riittäviksi, terveydentilansa hyväksi ja luottavat ihmisiin, kokevat olevansa onnellisempia kuin ne, joilla tulot, terveys tai luottamus ovat vähäisiä. Taulukosta 3 on huomattava, että vaikka kaikilla analyysiin lisätyillä muuttujilla oli merkitystä onnellisuuden varianssin selittäjinä, asuinalue tai maa ei silti menettäneet selitysvoimaansa.

On tosin muistettava, että jotkut käytetyt muuttajat ovat sellaisia, joihin asuinympäristö voi vaikuttaa. Esimerkiksi luottamus ihmisiin on

tekijä, johon asuinalueella voi olla oma vaikutuksensa. Erilaisten vaikutussuhteiden selvittäminen esimerkiksi interaktiotarkastelun kautta on kuitenkin vaikeaa, sillä selitysmekanismit ovat monimutkaisia. Maaseudulla asuminen lisää luottamusta toisiin ihmisiin, mutta toisaalta myös isojen kaupunkien taajamissa ja lähiöissä luottamus on korkeaa. Tämä johtunee siitä, että lähiöiden asukkaissa on enemmän nuoria, ja heidän luottamuksensa toisiin ihmisiin on yleisesti ottaen korkeaa. Jätämme interaktioiden tarkastelun pois varianssianalyyseista pitääksemme analyysimme tulkittavina. Tuloksia lukiessa on kuitenkin syytä muistaa, että käytettävät kontrollimuuttajat voivat vakioida pois osan asuin ympäristön vaikutuksesta onnellisuuteen.

Viimeiseksi analysoimme maiden sisäisiä eroja edellä mainittujen selittävien muuttujien mukaan (taulukko 4). Maantieteellisten alueiden tarkastelua edustaa NUTS2-aluejaon perusteella tehty luokittelu kullekin maalle. Taulukon 4 tuloksissa on mielenkiintoista, että juuri ne tekijät, joista olemme ensisijaisesti kiinnostuneita (asuinalue ja sen maantieteellinen sijainti) menettävät lähes täysin selitysvoimansa, kun siirrymme kaikkia Pohjoismaita käsittelevästä tarkastelusta maakohtaisiin tarkasteluihin. Vain Suomessa asuinalue tyypillä on vakiointien jälkeen merkitystä. Asuinalueella on siis oma itsenäinen vaikutuksensa onnellisuuden kokemiseen Suomessa, mutta ei muissa Pohjoismaissa. Erot ovat toki pieniä, mutta varovaisesti tulkiten voi väittää, että Suomessa maaseudulla asuvien todennäköisyys olla onnellinen on suurempi kuin isojen kaupunkien keskustoissa tai niiden lähiöissä asuvilla. Tulos saa tukea aiempien tutkimusten samansuuntaisista havainnoista (Saarinen ym. 2013).

Myös sukupuolen selitysvoima katoaa maakohtaisissa tarkasteluissa Suomea lukuun ottamatta. Suomessa miehet ovat vähemmän onnellisia kuin naiset. Muiden selittävien muuttujien kohdalla

Taulukko 4. Onnellsuutta selittävät tekijät eri Pohjoismaissa, varianssianalyysi (F-arvot ja tilastolliset merkitsevyydet sulkeissa).

	Tanska	Suomi	Norja	Ruotsi
Vakio	8,11	7,94	7,85	7,42
ASUINALUETYYPPI	(1,16)	(2,53*)	(1,80)	(1,67)
Suuri kaupunki	8,16	7,83	7,77	7,37
Suuren kaupungin lähiö tai taajama	8,11	7,84	7,72	7,26
Pieni tai keskikokoinen kaupunki	7,99	7,98	7,84	7,46
Pienempi taajama tai kunta	8,17	7,98	7,97	7,47
Maaseutu	8,12	8,08	7,94	7,53
MAANTIETEELLINEN ALUE	(1,06)	(0,10)	(0,15)	(1,71)
Alue 1	8,08	7,93	7,83	7,42
Alue 2	8,19	7,96	7,87	7,51
Alue 3	8,06	7,93	7,84	7,32
SUKUPUOLI	(0,25)	(12,23***)	(1,54)	(1,64)
Mies	8,09	7,85	7,80	7,37
Nainen	8,13	8,04	7,89	7,46
IKÄ	(6,28***)	(4,15*)	(8,85***)	(9,30***)
Alle 35	8,26	8,10	8,02	7,43
35-49	7,90	7,84	7,60	7,22
50-63	8,00	7,87	7,76	7,31
64 tai enemmän	8,28	7,95	8,02	7,70
KOTILOUSTYYPPI	(35,63***)	(94,29***)	(60,63***)	(82,28***)
Asuu jonkun kanssa	8,35	8,22	8,14	7,76
Asuu yksin (ref.)	7,87	7,66	7,55	7,08
TULOJEN RIITTÄVYYS	(35,38***)	(31,72***)	(19,25***)	(48,51***)
Pärjää hyvin	8,34	8,12	8,01	7,66
Pärjää kohtalaisesti tai huonosti	7,88	7,76	7,69	7,17
TERVEYDENTILA	(24,69***)	(96,37***)	(63,91***)	(141,88***)
Hyvä	8,32	8,25	8,19	7,92
Kohtalainen tai huono	7,90	7,64	7,50	6,91
LUOTTAMUS IHMISIIN	(11,84**)	(85,00***)	(5,23*)	(18,69***)
Hyvä	8,24	8,20	7,93	7,56
Huono tai kohtalainen	7,98	7,69	7,76	7,27
R ²	9,6 %	16,0 %	11,3 %	19,3 %

*** = p < 0,001; ** = p < 0,01; * = p < 0,05

maiden välillä on havaittavissa lähinnä aste-eroja. Tanskassa mallin selitysvaiva jää kaikkein pienimmäksi ($R^2 = 9,6\%$), joten selvää vastausta siihen, miksi tanskalaiset ovat Euroopan onnellisin kansa, ei voida sanoa. Samat asiat selittävät koetun onnellisuuden eroja Tanskassa kuin muissakin Pohjoismaissa. Alle 35-vuotiaat ja yli 64-vuotiaat ovat onnellisempia kuin 35–63-vuotiaat, parisuh-teessa asuvat ovat yksin asuvia onnellisempia, ta-loudellisesti hyvin pärjäävät ovat onnellisempia kuin kohtalaisesti tai huonosti toimeen tulevat ja hyvä terveydentila lisää onnellisuutta, aivan kun-tuottamus ihmisiin. Nämä kaikki ovat jokaista Pohjoismaata yhdistäviä tekijöitä.

Yhteenveto

Pohjoismaisille valtioille on ollut ominaista, että alueellisia hyvinvointieroja on tasoitettu voimakkaasti erilaisin kohdistetuina aluepoliittisin keinoin sekä yleisen hyvinvointipolitiikan avulla. Maa-seudun rooli on samalla korostunut kehitettäessä erilaisia julkisia palvelujärjestelmiä. Esimerkiksi viime aikoina Suomessa poliittisella agendalla olleessa SOTE-uudistuksessa palveluiden saatavuus ja laatu maan eri alueilla on ollut jatkuvasti esillä.

Kun julkisten järjestelmien kehittämisen yhtenä perimmäisenä tavoitteena on maan kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen tai tukeminen, nousee mielenkiintoiseksi kysymykseksi, miten tässä on onnistuttu. Onnistumista voidaan mitata monella tapaa. Yksi tärkeä kokemusperäisen hyvinvoinnin mittari on onnellisuus. Tarkastelimme tässä artikkelissa, miten onnellisia ihmiset ovat Pohjoismaiden eri alueilla. Olimme kiinnostuneita alueen vaikutuksesta erityisesti kaupungin ja maaseudun välillä. Jotta pystyimme tarkastelemaan alueen itsenäistä vaikutusta, otimme tilastomalleihin mukaan myös kuusi keskeistä onnellisuutta selittävä muuttujaa. Näiden lisäksi vakioimme sen, missä osassa maata alue sijaitsee ottamalla mukaan myös maantieteellistä aluetta kuvaavan muuttujan.

Ensimmäisen hypoteesimme mukaan suurten kaupunkien lähiöissä ja taajamissa asuvat vähiten onnelliset ihmiset. Kun Pohjoismaita tarkastellaan kokonaisuutena, hypoteesi saa tukea. Kuitenkin kun huomioimme muut onnellisuuteen vaikuttavat taustatekijät, asuinalue menettää merkityksensä onnellisuutta selittävänä muuttujana kaikissa Pohjoismaissa Suomea lukuun ottamatta, ja Suomessakin erot ovat pieniä. Vaikka vähiten onnelliset ihmiset asuvat lähiöissä ja taajamissa, heidän onnellisuutensa selittyy siis enemmän muilla selittäväillä muuttujilla kuin itse asuinalueella.

Toisen hypoteesimme mukaan asuinalueen maantieteellisellä sijainnilla olisi merkitystä onnellisuuden kannalta. Tämäkään hypoteesi ei saa tukea. Vakiointien jälkeen asuinalueen maantieteellisellä sijainnilla ei ole merkitystä missään Pohjoismaassa. On kuitenkin huomattava, että maantieteellinen tarkastelu jää vajavaiseksi, koska jouduimme yhdistelemään alueita toisiinsa riittävien havaintomäärien saamiseksi. Vielä näidenkin muutosten jälkeen havaintomäärät jäävät osin pieniksi, mikä vaikuttaa väistämättä varianssianalyysien mallien luotettavuuteen. Toinen rajoitus on, että artikkelissa käytetään viisiluokkaista asuinaluetyyppiä kuvaavaa muuttujaa. Sen suurin ongelma on, että jaottelusta ei pysty erityisen tarkasti erottamaan, asuuko vastaaja esimerkiksi suuren kaupungin läheisellä maaseudulla. Lisäksi vaihtoehdon 2 (suuren kaupungin lähiö tai lähiseutu) valinta asettuu osin päällekkäin muiden luokkien kanssa. Jatkossa olisikin syytä tehdä alueellisia analyysejä myös siten, että tutkijat määrittelevät aluemuuttujan esimerkiksi vastaajan postinumeron ja asuinkunnan perusteella. Artikkelin kolmas rajoitus liittyy ensimmäiseen, ja on sen havaintomäärät. Ne jäävät paikoitellen pieniksi eri maantieteellisillä alueilla, jolloin maiden sisäiset alue-erot eivät juuri ole tilastollisesti merkitseviä.

Tulosten perusteella asuinalue ei ole erityisen merkittävä tekijä onnellisuuden selittäjänä Poh-

joismaissa tässä käytetyn viisiluokkaisen mittarin perusteella. Suomessa alueella ja onnellisuudella on kuitenkin havaittavissa yhteys vielä senkin jälkeen, kun olemme vakioineet muita keskeisiä onnellisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tämä tulos tukee aiempia tutkimuksia, joissa on havaittu, että maaseudulla asuvat suomalaiset ovat hivenen onnellisempia kuin muilla asuinalueilla asuvat (ks. Saarinen ym. 2013).

Aika ajoin julkisessa keskustelussa suomalainen maaseutu – erityisesti maan itäisissä ja pohjoisissa osissa – esitetään paikkana, johon kasaantuu työttömyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia ongelmia. Objektiiivisilla mittareilla tarkasteltuna matalan elintason alueet sijaitsevatkin tavallisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Näitä huonosti pärjääviä alueita on leimannut voimistunut muuttoliike kaupunkeihin, korkea työttömyys sekä suurempi vanhusväestön osuus (esim. Kainulainen ym. 2001; Rintala ja Heikkilä 2004). Tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei suomalainen maaseutu erottaudu pohjoismaisessa tarkastelussa alueena, jolla asuu onnettomia ihmisiä.

Kirjallisuus

- ANDERSSON, EVA. 2004. "From valley of sadness to hill of happiness: the significance of surroundings for socioeconomic career." *Urban Studies* 41:3, 641–659.
- ANDERSSON, ROGER, HANNA DHALMANN, EMMA HOLMQVIST, TIMO M. KAUPPINEN, LENA MAGNUSSON TURNER, HANS SKIFTER ANDERSEN, SUSANNE SÖHOLT, MARI VAATTOVAARA, KATJA VILKAMA, TERJE WESSEL & SAARA YOUSFI. 2010. *Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states*. Helsinki: University of Helsinki.
- ARO, TIMO. 2012. *Kaupunkiseutujen muuttoliikkeen rakenteellinen dynamiikka*. Helsinki: Valtiovarainministeriö. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/Kaupunkiseutujen_muuttoliikkeen_rakenteellinen_dynamiikka.pdf
- ATKINSON, ROWLAND & KEITH KINTREA. 2001. "Disentangling area effects: Evidence from deprived and non-deprived neighborhoods." *Urban Studies* 38:12, 2277–2298.
- BALLAS, DIMITRIS. 2013. "What makes a 'happy city'?" *Cities* 32: June, 39–50.
- BALLAS, DIMITRIS & DANNY DORLING. 2013. "The geography of happiness." Teoksessa *The Oxford Handbook of Happiness*, toim. Susan A. David, Ilona Boniwell & Amanda Ayers Conley. Oxford: Oxford University Press, 465–481.
- BIOLCATI-RINALDI, FERRUCCIO & FEDERICO PODESTÀ. 2008. "Two countries in one: The working poor in Italy." Teoksessa *The working poor in Europe. Employment, poverty and globalization*, toim. Hans-Jürgen Andreß & Henning Lohmann. Cheltenham: Edward Elgar, 203–226.
- BJORNSKOV, CHRISTIAN. 2006. "The multiple facets of social capital." *European Journal of Political Economy* 22:1, 22–40.
- CLARK, ANDREW. 2003. "Unemployment as a social norm: Psychological evidence from panel data." *Journal of Labor Economics* 21:2, 324–351.
- DAVID, SUSAN A. & ILONA BONIWELL & AMANDA AYERS CONLEY (TOIM.) 2013. *The Oxford Handbook of Happiness*. Oxford: Oxford University Press.
- FREY, BRUNO S. & ALOIS STUTZER. 2013. "Economics and the study of individual happiness." Teoksessa *The Oxford Handbook of Happiness*, toim. Susan A. David, Ilona Boniwell & Amanda Ayers Conley. Oxford: Oxford University Press, 431–447.
- FREY, BRUNO S. & ALOIS STUTZER. 2002. *Happiness and economics*. Princeton: Princeton University Press.
- GALSTER, GEORGE C. 2012. "The mechanism(s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications." Teoksessa *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, toim. Maarten van Ham, David Manley, Nick Bailey, Ludi Simpson & Duncan Maclennan. Lontoo: Springer, 23–56.
- GANNON, MARIA & NICK BAILEY. 2013. *Attitudes to the necessities of life in Scotland: Can a UK poverty standard be applied in Scotland?* Glasgow: PSE.
- GERDTHAM, ULF-GÖRAN & MAGNUS JOHANNESSON. 1997. *The relationship between happiness, health and socioeconomic factors: results based on Swedish micro data*. Tukholma: Department of Economics, Stockholm School of Economics.
- GREVE, BENT. 2011. "Happiness and social policy in Denmark." Teoksessa *Happiness and social policy in Europe*, toim. Bent Greve. Northampton: Edward Elgar, 136–144.
- HABANIK, JOZEF, PETER HOSTAK & JAN KUTIK. 2013. "Economic and social disparity development within regional development of the Slovak Republic." *Economics and Management* 18:3, 457–464.
- HEIKKILÄ, MATTI, TAINA RINTALA, ILPO AIRIO & SAKARI KAINULAINEN. 2002. *Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa*. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

- HELLIWELL, JOHN & RICHARD LAYARD & JEFFREY SACHS. 2012. *World happiness report*. Columbia: Columbia University, The Earth Institute.
- HIRVONEN, TATU & ESA MANGELOJA. 2005. *You will find a fortune, but not the fortune you seek – on income and happiness*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- KAIKKONEN, RISTO, JUKKA MURTO, OONA PENTALA, TIMO KOSKELA, ESA VIRTALA, TOMMI HÄRKÄNEN, TIMO KOSKENNIEMI, JUHA AHONEN, ERKKI VARTIAINEN & SEPPÖ KOSKINEN. 2014. *Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen perustulokset 2010–2014*. <http://www.thl.fi/ath/> Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- KAINULAINEN, SAKARI. 1998. *Elämäntapahtumat ja elämään tyytyväisyyden eri sosiaaliluokissa*. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- KAINULAINEN, SAKARI, TAINA RINTALA & MATTI HEIKKILÄ. 2001. *Hyvinvoinnin alueellinen erilaistuminen 1990-luvun Suomessa*. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- KANGAS, OLLI. 2010. "Olemmeko maailman onnettomien kansa? Empiirinen tutkimus ei tue väitettä suomalaisten synkkydestä." *Sosiaalivakuutus* 1, 31–32.
- KANGAS, OLLI. 2009. "Onko Suomi enää pohjoismaiden hyvinvointivaltio?" Teoksessa *Kursin muutos: kestävään kasvuun ja hyvinvointiin*, toim. Heikki Taimio. Helsinki: TSL, 23–42.
- KANGAS, OLLI & VELI-MATTI RITAKALLIO. 2004. "Relative to what? Cross-national picture of European poverty measured by regional, national and European standards." *European Societies* 9:2, 119–145.
- KARVONEN, SAKARI & TIMO KAUPPINEN. 2008. "Hyvinvoinnin vajeet maalla, kaupungeissa ja kaupunkikeskuksissa." Teoksessa *Suomalaisten hyvinvointi 2008*, toim. Pasi Moisio, Sakari Karvonen, Jussi Simpura & Matti Heikkilä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 276–292.
- KARVONEN, SAKARI, TIMO KAUPPINEN & KATJA ILMARINEN. 2010. "Koetun hyvinvoinnin erot ja kehitys asuinpaikan mukaan." Teoksessa *Suomalaisten hyvinvointi 2010*, toim. Marja Vaarama, Pasi Moisio & Sakari Karvonen. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 216–232.
- KAUTTO, MIKKO, MATTI HEIKKILÄ, BJØRN HVINDEN, STAFFAN MARKLUND & NIELS PLOUG (TOIM.) 1999. *Nordic social policy. Changing welfare states*. Lontoo: Routledge.
- KINNUNEN, KIRSI, PEKKA VIRTANEN & HANNU VALTONEN. 2011. "Koettu onnellisuus ja koettu terveys. Sairaus ei tee onnettomaksi, mutta onneton ei pysy terveenäkään." *Yhteiskuntapolitiikka* 76:4, 387–396.
- KLEINHANS, REINOUT, HUGO PRIEMUS & GODFRIED ENGBERSEN. 2007. "Understanding social capital in recently restructured urban neighborhoods: Two case studies in Rotterdam." *Urban Studies* 44:5/6, 1069–1091.
- KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET. 2013. *Regional development in Norway. On regional policy*. http://www.regjeringen.no/Documents/RegionalDevelopmentInNorway_enkeltss.pdf
- KORTTEINEN, MATTI. 1982. *Lähiö*. Helsinki: Otava.
- KORTTEINEN, MATTI, MARTTI TUOMINEN & MARI VAATTOVAARA. 2005. "Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla." *Yhteiskuntapolitiikka* 70:2, 121–131.
- KRUEGER, ANDREAS. 2011. *Convergence and disparities in regional Gross Domestic Product. Statistics in focus*. Luxemburg: Eurostat.
- LANE, ROBERT E. 2000. *The loss of happiness in market democracies*. New Haven: Yale University Press.
- LEYDEN, KEVIN M., ABRAHAM GOLDBERG & PHILIP MICHELBAACH. 2011. "Understanding the pursuit of happiness in ten major cities." *Urban Affairs Review* 47:6, 861–888.
- MORRISON, PHILIP S. 2011. "Local Expressions of Subjective Well-being: The New Zealand Experience." *Regional Studies* 45:8, 1039–1058.
- MUSTONEN, PEKKA. 2012. "Determinants behind the happiness of residents in the Helsinki metropolitan area." *Research on Finnish Society* 5:1, 29–38.
- OECD. 2013. *OECD Regions at a Glance 2013*. Pariisi: OECD.
- POST, STEPHEN G. 2005. "Altruism, happiness, and health: It's good to be good." *International Journal of Behavioral Medicine* 12:2, 66–77.
- PUTNAM, ROBERT. 1993. *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- RASINKANGAS, JARKKO. 2013. *Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- RINTALA, TAINA & MATTI HEIKKILÄ. 2004. "Is the quality of life diverging geographically?" Teoksessa *Welfare in Finland*, toim. Matti Heikkilä & Mikko Kautto. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 165–179.
- ROTHSTEIN, BO. 2010. "Happiness and the welfare state." *Social Research* 77:2, 441–468.
- SAARI, JUHO. 2012. *Onnellisuuspolitiikka. Kohti sosiaalisesti kestävää Suomea*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö.
- SAARINEN, ARTTU, ILPO AIRIO, RISTO KAIKKONEN & MINNA-LIISA LUOMA. 2013. "Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla." *Yhteiskuntapolitiikka* 78:5, 520–532.
- SPIEZA, VINCENZO. 2003. *Measuring regional economies*. Pariisi: OECD.

- TILASTOKESKUS. 2012. *Aluetilinpito 2010*. Helsinki: Tilastokeskus.
- VAATTOVAARA, MARI & MATTI KORTTEINEN. 2012. "Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä." *Talous & Yhteiskunta* 40:3, 60–66.
- VAN OORSCHOT, WIM, WIL ARTS & JOHN GELISSEN. 2006. "Social capital in Europe. Measurement and regional distribution of a multifaceted phenomenon." *Acta Sociologica* 49:2, 149–167.
- VATTER, JOHANNES. 2012. *Well-Being in Germany: What explains the regional variation?* Berliini: SOEP.
- VEENHOVEN, RUUT. 1991. "Is happiness relative?" *Social Indicators Research* 24:1, 1–34.
- VEENHOVEN, RUUT. 2013. "Notions of the good life." Teoksessa *The Oxford Handbook of Happiness*, toim. Susan A. David, Ilona Boniwell & Amanda Ayers Conley. Oxford: Oxford University Press, 161–173.
- VILKAMA, KATJA, MARI VAATTOVAARA & HANNA DHALMANN. 2013. "Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois?" *Yhteiskuntapolitiikka* 78:5, 485–497.
- ZUBERI, DAN. 2006. *Differences that matter. Social policy and the working poor in the United States and Canada*. Ithaca: Cornell University Press.